

Nr 78.

Av herrar **Roos** och **Bodin**, om anslag till upprensning av Fårösunds norra gatt.

Sundet mellan Gotland och Fårö, som i övrigt har avsevärd bredd och tillräckligt djup, är i sin norra del sammanträngt till en smal ränna av omkring 600 meters längd med å grundaste stället allenast omkring 3 meters — vid lågvatten blott 2.7 meters djup. Även för fartyg med så ringa djupgående, att genomfart är möjlig, försvåras navigeringen av den ofta starka ström som råder i sundet och vars hastighet vid vissa tillfällen kan stiga till 4 knop. Trafiken mellan Gotlands ost- och västkust samt mellan dess ostkust och fastlandet är därför till stor del hänvisad att taga den icke obetydliga och under ogynnsamma förhållanden riskfyllda omvägen norr om Fårö.

I utlåtande över framställningar om det norra inloppets fördjupande, som åren 1920 och 1926 gjordes av länsstyrelsen i Gotlands län, anhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen hemställa om anvisande av ett särskilt anslag å 895,000 kronor för upprensning av Fårösunds norra gatt till 5.5 meters vattendjup under medelvattenstånd och med en bottenbredd av 45 meter samt för ordnande av erforderlig fyrbelysning därstädes.

Vid ärendets föredragning år 1930 inför Kungl. Maj:t anförde dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet bland annat: »Numera synes möjlighet föreligga att med anlåtande av den för ändamålet särskilt lämpade, kraftiga materiel, som står till vattenfallsstyrelsens förfogande, utföra detta arbete. Därvid skulle kostnaderna för upprensning till 5.5 meters djup och 45 meters bottenbredd enligt de beräkningar, som gjorts av vattenfallsstyrelsen, kunna begränsas till 450,000 kronor, vartill kommer ett belopp av 50,000 kronor för fyrbelysning. Frågan synes mig därigenom hava kommit i ett sådant läge, att förslagets genomförande nu bör bringas under omprövning. För min del vill jag — efter att å platsen hava tagit del av förhållandena — på de skäl, som i det föregående anförts, tillstyrka, att upprensningen av farleden kommer till utförande. Härvid är givetvis en förutsättning, att de av vattenfallsstyrelsen gjorda kostnadsberäkningarna visa sig hållbara. Visserligen torde man kunna antaga, att detta skall bli fallet; med hänsyn till svårigheten att riktigt bedöma

kostnaderna för arbeten av nu ifrågavarande art torde likväl försiktigheten bjuda att, såsom vattenfallsstyrelsen ifrågasatt, först utföra försöksarbeten i erforderlig omfattning. Kostnaderna för dessa försöksarbeten hava av vattenfallsstyrelsen beräknats till 65,000 kronor. Vattenfallsstyrelsen har framhållit, att de arbeten, som sålunda försöksvis skulle utföras, skulle komma till gagn vid företagets fullföljande, oberoende av vilken arbetsmetod som i fortsättningen kommer att tillämpas och vilka av de föreslagna dimensionerna å farleden, som må bli bestämda.»

Kungl. Maj:t föreslog i enlighet med departementschefens hemställan, att riksdagen ville anvisa ett extra reservationsanslag av 65,000 kronor till försöksarbeten för upprensning av norra inloppet till Fårösund. Statsutskottet ansåg, att en upprensning av detta inlopp vore önskvärd främst av hänsyn till sjöfartens intressen; dock bjöde, såsom departementschefen anfört, försiktigheten, att försöksarbeten först företoges i erforderlig omfattning. Riksdagen biföll, utan debatt i någöndera kammaren, vad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit.

Försöksarbetena utfördes under 1930 års sommar. I skrivelse den 29 september 1930 anförde vattenfallsstyrelsen, att enligt vad dessa arbeten utvisade möjlighet syntes föreligga att med anlitande av därvid tillämpad metod — innefattande förutom sprängning användande av styrelsens kraftiga mudderverk — vinna en ej obetydlig kostnadsbesparing. Om i rännans hela sträckning en bottenbredd av 45 meter skulle erhållas, beräknades kostnaden fortfarande till 450,000 kronor. Genom att i södra delen av rännan, där ingen sjöhävning förekommer och där ej heller strömsättningen torde vara så framträdande, bottenbredden begränsades till 40 meter, skulle kostnaden kunna minskas med 25,000 kronor.

De ordalag, i vilka statsmakterna uttalade sin mening, då de år 1930 togo ställning till nu förevarande fråga, hade gjort ortens invånare och övriga intresserade förvissade därom, att 1931 års riksdag skulle, om försöksarbetena gäve tillfredsställande resultat, få mottaga en kungl. proposition om anslag till upprensningens genomförande. Då det emellertid spordes, att regeringen ur sparsamhetssynpunkt icke ämnade framlägga någon sådan proposition till årets riksdag, väckte detta hos ortens befolkning den djupaste bestörtning. Under mer än 30 år har ett oavlätligt arbete ägt rum för lösning av den såväl för Gotland som för sjöfarten i Östersjön viktiga frågan. År 1930 förklarade Konung och riksdag att de insåge betydelsen av denna fråga. Nu skulle dess lösning uppskjutas på obestämd tid. Ty vattenfallsstyrelsens starka mudderverk, det enda av sitt slag i Sverige, som år 1931 lär kunna påräknas för ifrågavarande arbete, uppgives icke vara disponibelt under de närmast följande åren. Muddringsmaterielen kommer under innevarande års höst att användas för arbeten å andra håll, skriver den 29 september 1930 vattenfallsstyrelsen.

På Gotland finnas näppeligen förutsättningar för annan industri än den, som grundar sig på tillgodogörande av kalkbergen vid öns norra och östra kuster.

Vid sådant förhållande är det lätt att inse, vilken stor betydelse den ifrågasatta upprensningen skulle hava för öns näringsliv. Den trafik, som framför allt har intresse av Fårösundsleden, är, såsom under ärendets tidigare behandling framhållits, dels den gotländska kustfarten, dels den trafik, som förmedlar kalktransporterna från kalkbrotten å Gotlands ostkust till avnämare på fastlandet: sockerfabriker, trämasseindustrier och järnverk, särskilt i norra och mellersta Sverige. Kalkstensexporten från Gotland uppgår till över 600,000 ton per år och besörjes i stor utsträckning av pråmsläp, smärre ång- och motorfartyg samt segelfartyg med eller utan hjälpmotor. Till stor del har detta tonnage ett djupgående, som omöjliggör passerande av Fårösund. Trafiken är därför liksom utskeppningen av cement och gasbetong i avsevärd utsträckning hänvisad till leden norr om Fårön. Det därstädes belägna Salvorev innebär emellertid stora faror för en sjöfart, som icke är av den art, att den kan med fördel söka öppen sjö. Dessutom innebär användande av leden norr om Fårö en förlängning av färdvägen, för kustfarten mellan östra och västra Gotland uppgående till mellan 50 och 60 kilometer och för pråmsläpen till fastlandet — vilka söka sig in under land snarast möjligt för att där fortsätta inomskärs — omkring 25 kilometer.

Stormarna i Östersjön kräva årligen offer. Otaliga äro de förluster av liv och egendom, som under årens lopp drabbat sjöfarten mellan sydliga orter å ena samt Stockholm och Bottenhavet å andra sidan. Ingen nödhamn å Gotlands västra kust bidrager att förebygga dessa olyckor. Vattnet mellan Gotland och Fårön skulle, om norra inloppet till detsamma fördjupats, bliva en ypperlig nödhamn, säkerligen medförande räddning av många människoliv och fartyg.

En sådan nödhamn skulle även bliva till avsevärt gagn för fiskarena och deras näring. Nu, då större fartyg ej kunna löpa in i gattet, kostar lotsstyrelsen ej på belysning för att ej locka in dylika. Detta har vid upprepade tillfällen förorsakat att fiskare som gå in i gattet segla på land. Upprensningens verkställande skulle medföra stort ekonomiskt gagn för en fattig fiskarebefolkning även därutinnan, att Fårösundshamn skulle kunna bliva en hamn med regelbunden fiskeexport.

Vi vilja icke göra oss skyldiga till överord. Men om årets riksdag icke fattar beslut om upprensning av Fårösundets norra inlopp och om, trots det goda resultatet av 1930 års försöksarbete, muddringsmaterielen flyttas därifrån, kommer det gotländska folket att känna sig illa behandlat. Om en upprensning senare kommer till stånd, torde staten och sjöfarten få dyrt betala dröjsmålet.

På grund av vad vi sålunda anfört och med åberopande av Vattenfallsstyrelsens kostnadsberäkning i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 december 1930, tillåta vi oss att anhålla om ett anslag till upprensning av Fårösunds norra gatt. Vi ha beräknat beloppet av detta — i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag om begränsning till 40 meter av bottenbredden i södra delen av rännan — till 425,000 kronor, därvid åt Kungl. Maj:t synes böra förbehållas rätt att meddela närmare bestämmelser i avseende på bottenbredd och djup.

Om ett belopp av 475,000 kronor skulle anses för mycket betunga 1931/1932 års budget, torde måhända statsutskottet finna lämpligt förorda dess utgående fördelat å tvenne år, i vilken händelse vattenfallsstyrelsen kunde bemyndigas att förskottera den del av anslaget, som skulle falla å budgetåret 1932/1933.

Vi hemställa alltså,

att riksdagen ville till upprensning av norra inloppet till Färösundsleden anvisa ett reservationsanslag av 425,000 kronor.

En del ärendet tillhörande handlingar skola vi överlämna till statsutskottet.

Stockholm den 22 januari 1931.

Gustaf W. Roos.

L. G. Bodin.